

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Природничо-економічний факультет
Кафедра географії та методики її викладання

Дипломна робота
магістра

з теми: **«МЕТОДИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ГЕОГРАФІЇ»**

Виконала:

студентка 2 курсу, Geo1-M21 групи
спеціальності 014 Середня освіта
(Географія)

Татарчук Анна Миколаївна

Керівник: **Мендерецький В. В.,**

доктор педагогічних наук, професор

Рецензент: **Гарбар В. В.,**

кандидат географічних наук, старший
викладач

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ПРЕДМЕТ ТА ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	6
1.1. Особливості оцінювання якості сучасної освіти.....	6
1.2. Роль вчителя в реформуванні сучасної географічної освіти.....	14
РОЗДІЛ 2. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МОДЕРНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ГЕОГРАФІЇ.....	27
2.1. Концептуальні засади професійної підготовки сучасного вчителя географії.....	27
2.2. Організація результативної фахової підготовки студентів географічних спеціальностей.....	38
РОЗДІЛ 3. РЕАЛІЗАЦІЇ МОЖЛИВОСТЕЙ СУЧАСНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА У ФАХОВІЙ ПІДГОТОВЦІ СТУДЕНТІВ-ГЕОГРАФІВ.....	50
3.1. Підготовка вчителя до викладання географічних дисциплін в закладах освіти.....	50
3.2. Особливості навчання студентів географічних спеціальностей до викладання навчального курсу «Материки та океани» (7 клас).....	60
ВИСНОВКИ.....	70
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	72

ВСТУП

Актуальність теми. Сучасний світ характеризується стрімким розвитком науки й техніки, формуванням відкритого громадянського суспільства та, як результат, становленням нового типу особистості, яку вирізняють активність, самостійність, креативність мислення, професіоналізація упродовж життя. Усе це спонукає до постійного оновлення змісту освіти, який повинен відповідати викликам часу та соціальному замовленню.

Зміст географічної освіти в університетах має бути спрямований на вирішення завдань формування загальної культури майбутнього фахівця, адаптації особистості до життя в суспільстві, на створення основи усвідомленої самореалізації в навколишній дійсності. Модернізація географічної освіти має забезпечити поворот наукових знань до потреб людини, до практичного їх застосування – основи формування культури особистості [13].

Після модернізації української вищої школи сформувалася певна система, за якою майбутні фахівці одержують відповідну підготовку з географії. Зміст географічної освіти, її структуру, систему необхідних компетентностей, що мають бути сформовані у майбутніх учителів географії визначають освітні програми ЗВО. За останні 20 років такі програми неодноразово змінювалися. Особливості формування змісту географічної освіти в Україні, проблеми і перспективи її розвитку розглядали у своїх дослідженнях Н. В. Бескова, В. П. Корнеєв, Н. В. Муніч, Я. Б. Олійник, О. М. Топузов, В. М. Серебрій, А. Й. Сиротенко, П. Г. Шищенко та ін..

Мета дослідження: обґрунтування, розробка, перевірка, використання методів та способів сучасного навчання в системі професійної підготовки майбутніх учителів географії.

Мета дослідження зумовила необхідність виконання таких **завдань**:

- 1) дослідити стан підготовки сучасного вчителя географії в науково-методичній, психолого-педагогічній літературі та в сучасній системі освіти;
- 2) конкретизувати термінологічно-понятійну базу дослідження й з'ясувати можливості управління підготовкою майбутніх учителів географії в умовах особистісно діяльнісного підходу до навчання;

3) обґрунтувати дидактичні умови ефективної організації навчально-пізнавальної діяльності студентів в процесі професійної підготовки майбутніх учителів географії;

4) розробити змістово-методичні орієнтири компетентно орієнтованої підготовки студента-географа до майбутньої професійної діяльності.

5) з'ясувати вплив розроблених методичних рекомендацій на організацію навчального процесу та ефективність навчально-пізнавальної діяльності студентів.

Об'єкт дослідження – процес навчання студентів географічних спеціальностей з фундаментальних та професійно орієнтованих дисциплін у закладах вищої освіти.

Предмет дослідження – технології фахової підготовки майбутніх учителів географії, які цілеспрямовані на основі розроблених змістово-методичних орієнтирів компетентно орієнтованої підготовки студентів.

Методологічною основою дослідження є основні положення Національної доктрини розвитку освіти, концепція компетентно орієнтованого підходу до організації освітньої діяльності, теорія розвивального навчання, теорія пізнання та її методологічні принципи (науковість, взаємозв'язок явищ, системність, об'єктивність), теорія особистості та її розвиток в процесі навчання і виховання, дидактичні ідеї проблемного підходу до навчання; концепції диференціації, гуманізації та демократизації навчально-виховного процесу.

Для досягнення поставленої мети, виконання завдань, застосовувався комплекс **методів дослідження**, а саме:

- теоретичні: дослідження проблеми професійної підготовки майбутніх учителів географії на основі вивчення психолого-педагогічної і науково-методичної (монографічної, навчальної та періодичної) літератури, змісту курсів професійно-орієнтованих навчальних дисциплін закладів вищої освіти та курсу географії загальноосвітніх шкіл, нормативної документації (освітніх та галузевих стандартів, освітньо-кваліфікаційних характеристик, освітньо-професійних програм), системний аналіз, порівняння;

- емпіричні: спостереження за навчальним процесом, вивчення та узагальнення вітчизняного і зарубіжного досвіду, оцінювання результатів дослідження і обґрунтування висновків;
 - діагностичні методи (анкетування і тестування, бесіди, опитування);
 - обсерваційних методів (спостереження за організацією навчального процесу в закладах освіти з метою встановлення рівня готовності студентів до пізнавальної діяльності, готовності викладачів до впровадження нових навчальних технологій, з'ясування стану проблеми дослідження в педагогічній теорії і практиці).

Наукова новизна дослідження:

- а) розкрито психолого-педагогічні особливості здійснення професійної підготовки майбутніх учителів географії;
- б) встановлено умови підвищення ефективності організації навчально-пізнавальної діяльності в процесі фахової підготовки студентів географічних спеціальностей;
- в) виявлено методи та шляхи ефективного застосування компетентісно орієнтованих технологій фахової підготовки у закладах вищої освіти;
- г) досліджено технологічні аспекти формування фахових якостей майбутнього вчителя географії.

Практична цінність дослідження полягає в реалізації особистісно діяльнісного підходу до процесу формування фахових якостей майбутнього учителя географії.

Структура та обсяг роботи. Дипломна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел (73 найменування). Робота проілюстрована 3 рисунками, містить 2 таблиці. Загальний обсяг роботи – 76 сторінок.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження методичних особливостей професійної підготовки майбутніх учителів географії, дало змогу сформулювати висновки та рекомендації, що надають можливість вирішення основних завдань роботи відповідно до поставленої мети.

1. На основі аналізу психолого-педагогічної, науково-методичної літератури досліджено стан підготовки сучасного вчителя географії та тенденції реформування фахової підготовки студентів-географів у закладах вищої освіти.

2. Конкретизовано термінологічно-понятійну базу дослідження й з'ясовано можливості управління підготовкою майбутніх учителів географії в умовах особистісно діяльнісного підходу до навчання.

3. Обґрунтовано дидактичні умови ефективної організації навчально-пізнавальної діяльності студентів в процесі професійної підготовки майбутніх учителів географії.

4. Розроблено змістово-методичні орієнтири компетнісно-орієнтованої підготовки студента-географа до майбутньої професійної діяльності.

5. З'ясовано вплив розроблених методичних рекомендацій на організацію навчального процесу та ефективність навчально-пізнавальної діяльності студентів.

В цілому можна зазначити, що ефективність сучасної методичної системи професійної підготовки майбутніх учителів географії та їх підготовка до організації навчання в загальноосвітніх навчально-виховних закладах різного типу і профілю має ґрунтуватися на широкому запровадженні в навчальний процес особистісно діяльнісного підходу до навчання, що сприяє створенню освітнього середовища, яке поєднує у собі традиційні та сучасні методики організації і здійснення навчань та підтримується відповідним інноваційно-технологічним забезпеченням.

Вважаємо, що необхідно щоб навчально-пізнавальна діяльність в ході опанування компетенціями з усіх курсів професійно орієнтованих дисциплін була складовою єдиної методичної системи, яка базується на міжпредметних

зв'язках з природничо-науковими дисциплінами. Головною вимогою до розроблених технологій навчання має бути забезпечення постійної модернізації, яка давала б можливість застосовувати їх до вивчення навчальних дисциплін з урахуванням рівня підготовленості студентів, кваліфікації викладачів і матеріально-технічної бази освітньої установи.

Всі складові методичної системи об'єднуються й актуалізуються в індивідуальності викладачів, яким повинна належати визначальна роль у освітньому процесі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Агранович М. П., Кондрашов П. П. Індикатори якості освіти. Директор школи. 2007. №5. С.5-16.
2. Амонашвили Ш. А. Психологічні основи педагогіки співробітництва. К.: Освіта, 1991. 111 с.
3. Ананьев Б.Г. О проблемах современного человекознания. К.: Наука, 1977. 370 с.
4. Атаманчук П. С. Управління процесом становлення майбутнього педагога. Методологічні основи: Монографія. Palmarium Academic Publishing ist ein Imprint der, Deutschland, 2014. 137 р.
5. Бахмутский А. Є., Кондракова І. Е., Пісарєва С. А. Оцінка діяльності сучасної школи: Навчальний посібник. К. : АПК і ППРО, 2009. 72 с.
6. Болотов В. А. Про побудову системи якості освіти. Питання освіти. №1. 2005. С. 5-11.
7. Вербицький А. А. Активне навчання у вищій школі: контекстний підхід: Метод. посібник. К.: «Вища школа», 1991. 207 с.
8. Виготський Л. С. Педагогічна психологія / Під ред. В. В. Давидова. К.: Педагогіка, 1991. 480 с.
9. Воронова Ю. С. ТРВЗ: Творчість як наука . ЕКО. 2004. № 12. С.140-157.
10. Галузеві стандарти вищої освіти: Географія: І. Освітньо-кваліфікаційна характеристика. ІІ. Освітньо-професійна програма підготовки бакалавра. Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка Педагогічна освіта. Спеціальність 014 Середня освіта (Географія). Педагогіка і методика середньої освіти. К. : Вид-во Національного пед. ун-ту імені М. П. Драгоманова, 2011. 74 с.
11. Гілецький Й. Р. Теоретичні засади формування змісту загальної географічної освіти. Географія та основи економіки в школі. 2002. №2. С. 18-21.
12. Географічна наука в Україні: становлення і розвиток Я. Б. Олійник, Н. В. Краснопольська. К.: Ніка-Центр, 2007. 120 с.
13. Грінченко О. І. Модернізація змісту шкільної географічної освіти на сучасному етапі. Проблеми безперервної географічної освіти і картографії.

КВНЗ «Харківська академія неперервної освіти». Х., 2013. С. 14-17.

14. Гончарова Н. О. Професійна компетентність вчителя у системі навчання. Наук. зап. МАН України. Серія: Педагогічні науки: зб. наук. пр. Київ : Праймдрук, 2015. № 7. С. 141-147.

15. Гриньова М., Сорокіна Г. Природничі дисципліни в реаліях сучасної освіти. Директор шк., ліцею, гімназії. 2014. № 5/6. С. 94-100.

16. Грубінко В. В. Парадигма системно-функціонального підходу при формуванні змісту та викладанні навчальних дисциплін спеціальності «Природничі науки». Підготовка майбутніх учителів природничих наук в контексті вимог Нової української школи Тернопіль, 2020. С. 204-210.

17. Географія. Уроки за новою програмою: [посібник] / Анжеліка Бервінова; [упоряд. В. М. Серебрій]. Київ: Ред. газ. природн.-мат. циклу, 2014. 125 с.

18. Гуржій А. М. Концептуальні проблеми створення навчального середовища на базі кабінету середнього закладу освіти / А. М. Гуржій, Ю. О. Жук. Стандарти фізичної освіти в Україні : технологічні аспекти управління навчально–пізнавальною діяльністю : Наук.-метод. зб. Кам'янець-Подільський: К-ПДП, 1997. С. 71-78.

19. Державна національна програма: Освіта Україна ХХІ століття. К.: Райдуга, 1994. 49 с.

20. Державний стандарт загальної середньої освіти. Освітня галузь «Природознавство»: проект / авт. С. У. Гончаренко, О. І. Ляшенко, Ю. І. Мальований, О. Я. Савченко, О. І. Бугайов. Київ : Генеза, 1997. 54 с.

21. Дубицька Л. В. Підготовка учителя природничих дисциплін для загальноосвітньої школи в умовах сучасного ВНЗ. Наук. зап. Черніг. пед. у-ту. Серія: професійна освіта, теорія, практика. 2014. № 6 (59). С. 12-15.

22. Єр'оміна Є. І., Щербакова Т. К. Підготовка учителів природничо-наукового циклу в системі підвищення кваліфікації до реалізації мети предметного підходу в освіті. Вісник Полтавського держ. ун-ту. 2012. № 2. С. 175-178.

23. Закон України "Про загальну середню освіту". Освіта України. Нормативно-правові документи. К.: Міленіум, 2002. С. 103-126.

24. Засекіна Т. М. Технології інтегрованого навчання природничих

предметів. Освіта та розвиток обдарованої особистості: науково-методичний журнал, Київ, НАПН України, 2020, №3 (78), С. 27-33.

25. Зона європейського вищого образования: Совместное заявление европейских министров образования, г. Болонья, 19 июня 1999 года. Будущее европейского образования: Болонский процесс (Сорбонна-Болонья-Саламанка-Прага) / Сост. Е.В.Шевченко. К., 2002. С. 20-40.

26. Зязюн І. А. Освіта і вчитель у контексті українського державотворення. К., 1998. 33 с

27. Ільченко В. Р. та ін. Теоретичні та методичні засади інтеграції природничо-наукової освіти основної школи : посібник. Київ, 2017. 320 с.

28. Каспржак А. Г. Стандарт освіти: історія розробки і підсумки / А. Г. Каспржак, О. Б. Логінова, К. Н. Поливанова. Питання освіти. 2004. № 3. С. 24-43.

29. Касіяник І. П., Мендерецький В. В., Мисько В. З. Методика навчання географії (теоретичний аспект). Кам'янець-Под. : ТОВ «Друкарня «Рута», 2020. 234 с.

30. Коберник С. Г. та ін.. Методика викладання географії в школі: Навчально-методичний посібник. К. : Стафед-2, 2000. 320 с.

31. Ковалева Г. С. Стан освіти (за результатами міжнародних досліджень) (електронний ресурс http://centeroko.fromru.com/sost_ro.htm).

32. Коменський Я. А., Локк Д., Руссо Ж.-Ж., Песталоцци И. Г. Педагогическое наследие. М.: Педагогика, 1988. 416 с.

33. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / Під заг. ред. О. В. Овчарук. К.: «К.І.С.», 2004. 112 с.

34. Колесник М. О. Зміст та методика формування наукової картини світу у студентів педагогічних ЗВО природничих спеціальностей в експериментальних інтегрованих курсах світоглядного рівня. Тернопіль, 2020. С. 86-89.

35. Концепція розвитку природничо-математичної освіти (STEM-освіти): схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 05 серп. 2020 р. № 960-р. Урядовий портал: єдиний веб-портал органів виконавчої влади України.

36. Концепція стандарту освітньої галузі «Природознавство»: (проект). Біологія і хімія в шк. 1996. № 2. С. 3-6.

37. Корнєєв В. П. Методика вивчення географії материків і океанів. Кам'янець-Подільський : Абетка-НОВА, 2004. 308 с.
38. Коршунова О. В. Гущина Н. І., Василяшко І. П., Патрикєєва О. О. STEM-освіта. Професійний розвиток педагога. Київ: Освіта, 2018. 80 с.
39. Концепція системи оцінки якості освіти. <http://vuo.ucoz.ru/load/9-1-0-39>.
40. Кравець В. П. Історія класичної зарубіжної педагогіки та шкільництва. Тернопіль, 1996. 243 с.
41. Кух А. М. Умови функціонування освітнього середовища. Наук. зап.: Зб. наук. ст. Національного пед. ун-ту імені М. П. Драгоманова. К.: НПУ, 2003. Вип. 53. С. 171-178.
42. Ламанаускас В., Гедровицс Я. Подготовка учителей естественников для основной школы в Литве и Латвии: сравнительный анализ. Болонский процесс в математическом и естественнонаучном педагогическом образовании: тенденции, перспективы, проблемы : сб. статей междунар. конф. Петрозаводск : Изд-во КГПУ, 2005. С. 361-374.
43. Леонтьев А. Н. Избранные психологические произведения. Т.2. К.: Педагогика, 1983. 235 с.
44. Ляшенко О. І. Якість освіти як основа функціонування й розвитку сучасних систем освіти. Педагогіка і психологія. 2005. № 1(46). С. 5-12.
45. Мартинюк М. Т., Декарчук М. В., Хитрук В. І. Теоретичні і методичні засади підготовки вчителя в контексті реалізації інтегративного освітньо галузевого підходу до підготовки вчителів природничо-наукових дисциплін. Зб. наук. пр. Кам'янець-Поділ. нац. ун-ту ім. Івана Огієнка. Серія : Педагогічна. Кам'янець-Подільський : К-ПДПУ, 2013. Вип. 19. С. 299-301.
46. Мендерецький В.В. Навчальний експеримент в системі підготовки майбутнього вчителя: Монографія. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Поділ. держ. Ун-т, ред.-вид. від., 2006. 256 с.
47. Методика навчання географії в загальноосвітніх навчальних закладах: [Навчально-методичний посібник] / Кобернік С.Г., Коваленко Р.Р., Скуратович О.Я.; За редакцією С.Г. Коберніка. Навч. книга, 2005. 319 с.
48. Муніч Н. В. Вивчення ландшафтознавчих понять у курсі шкільної географії: теоретико-методологічний аспект. Наукові записки

Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія : Педагогіка. 2012. № 3. С. 117-124.

49. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті. Освіта. 2001. № 60-61. С.4.

50. Островецька Н. Н. Оцінка якості освіти. Освіта і управління. 2005. Т. 8. № 1. С. 109-113.

51. Освітньо-професійна програма «Середня освіта (Природничі науки)» : затв. вченою радою ПНПУ ім. В. Г. Короленка / голова вченої ради М. Степаненко ; МОН України; Полтав. нац. пед. ун-т ім. В. Г. Короленка. Полтава, 2020.

52. Освітньо-професійна програма «Середня освіта (Природничі науки)»: затв. вченою радою ТНПУ ім. В. Гнатюка / голова вченої ради Кравець В. П.; МОН України; Тернопіл. нац. пед. ун-т ім. Володимира Гнатюка. Тернопіль, 2018. 25 с.

53. Освітньо-професійна програма «Середня освіта (Природничі науки)»: затв. вченою радою УДПУ ім. П. Тичини / голова вченої ради Безлюдний О. І.; МОН України; Уман. держ. пед. ун-т ім. Павла Тичини. Умань, 2018. 17 с.

54. Освітні технології: Навч.-метод, посіб. / О. М. Пехота, А. З. Кіктенко, О. М. Любарська та ін.; За заг. ред. О. М. Пехоти. К.: А.С.К., 2001. 256 с.

55. Панасюк В. П., Головичер Г. В. Інформаційно-методичне забезпечення управління якістю освіти. Х., 2007. 136 с.

56. Подопрігора Н. В. Інтеграційний підхід до навчання студентів природничих дисциплін.: зб. наук. пр. Кіровоград. держ. пед. ун-т ім. Володимира Винниченка. Кропивницький, 2017. Вип. 12, ч. 2. С. 31-37.

57. Природничі науки. Інтегрований курс. 10-11 класи : навч. програма для загальноосвіт. навч. закл. : затв. наказом МОН України від 23.10.2017 р. № 1407 / авт. кол. під керівництвом Т. М. Засекої. МОН України. Київ, 2017.

58. Програма підвищення кваліфікації : за спец. 014.15. Середня освіта

(Природничі науки) / розроб.: Засекіна Т. М., Козленко О. Г., Пометун О. І. ; Ін-т педагогіки НАПН України. Київ, 2020. 6 с.

59. Садовий М. І. Програмні компетентності майбутніх фахівців спеціальності 014 «Середня освіта (природничі науки)» : зміст та особливості формування. Зб. наук. пр. Кам'янець-Поділ. нац. ун-ту ім. Івана Огієнка. Серія : Педагогічна. Кам'янець-Поділ. держ. ун-т ім. Івана Огієнка. Кам'янець-Подільський, 2018. Вип. 24. С. 27-30.

60. Сільвейстр А. М. Теоретико-методичні засади навчання майбутніх учителів: дис.... д-ра пед. наук : 13.00.02. Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова; Кіровоград. держ. пед. ун-т ім. Володимира Винниченка. Кропивницький, 2017. 633 с.

61. Сергієнко В. П. Особистісно-орієнтоване навчання в системі фундаментальної професійної підготовки майбутнього вчителя. Зб. наук. пр. К-ПДПУ: Серія педагогічна: Модель середньої освіти в умовах переходу на 12-річний термін навчання. Коломия: ВПТ "ВІК", 2001. Вип. 7. С. 180-185.

62. Степанюк А. В., Степанюк Т. О. Інтеграційно-системний підхід як основа проєктування підготовки магістрів спеціальності середня освіта (Природничі науки). Підготовка майбутніх учителів природничих наук в контексті вимог Нової української школи : зб. тез доп. II Міжнар. наук.-практ. Конф. Тернопіль, 2019. С. 210-214.

63. Топузов О. М. Проблемне навчання географії в школі: теорія і практика : монографія. Київ : Фенікс, 2007. 304 с.

64. Чернов Б. О., Корнєєв В. П. Методи навчання географії в школі / За ред. А.М. Алексюка і А.Й. Сиротенка. К. : Рад. шк., 1986. 268 с.

65. Шипович Є.Й. Методика викладання географії: Навчальний посібник для студентів географічних факультетів університетів. К. : Вища школа, 1981. 174 с.

66. Шишкін Г. І. Диференційований підхід до підготовки вчителів в умовах ступеневої освіти. Педагогічні науки. Збірник наукових праць. Випуск 15. Ч. І. Херсон: Айлант, 2000. С.254-258.

67. Шишов С. Є. Моніторинг якості освіти в школі / С. Є. Шишов, В. А. Кальней. К., 1998. 89 с.
68. Шоробура І. М. Шкільна географічна освіта: історія, проблеми, перспективи. Кам'янець-Подільський : Абетка, 2005. 160 с.
69. Шищенко П. Г. Географія: Україна і світ. К., 2008. 136 с.
70. Ярошенко О. Г., Буяло Т. Є., Коршевніюк Т. В., Баштовий В. І. Розробка теоретико-методичних засад вивчення природознавства в основній школі як наукова проблема. Теорія і практика сучасного природознавства: збірник наукових праць. Херсон : ПП Вишемирський В. С., 2009. С. 139-143.
71. Early Adolescence : Generalist STANDARDS : for teachers of students ages 11-15. The National Board for Professional Teaching Standards. 2 ed. 2001. 85 p. URL: https://www.nbpts.org/wp-content/uploads/EA_Gen_2Ed.pdf (lastaccess: 20.08.2020).
72. Karta nauczyciela : Ustawa z dnia 26 stycznia 1982 r. (ogłoszono dnia 15 listopada 019 r.; obowiązuje od dnia 1 lutego 1982 r.; historia od dnia 7 lipca 2003 r.). Dziennik Ustaw. 2019. Poz. 2215. S. 1-118. URL: <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19820030019/U/D19820019Lj.pdf> (last access: 20.08.2020).
73. Teacher Education in the 21st century : Singapore's Evolution and Innovation / ed.: Oon Seng Tan, Woon-Chia Liu, Ee Ling Low. Singapore : Springer, 2017. 320 p.